

BLADE AF OFFICERS-SLÆGTEN NÆGLERS HISTORIE

Af
NIELS FRIS

Slægten Nægler, der kendes fra Slutningen af 1600-Tallet til Aarene umiddelbart efter forrige Verdenskrig, da den uddøde, er en udpræget Soldater-Slægt, idet alle dens mandlige Medlemmer paa et Par Undtagelser nær var Officerer i den dansk-norske Hær. Navnet skrives oprindelig Negeler og Negler, senere Nægler, Nægler og Nægler; denne sidste fordanskede Form, som Slægtens yngre Generationer anvendte, vil blive brugt overalt i det følgende. Under højest forskelligartede Forhold, i Krig og i Fred, tjente Nægler'ne gennem fem Slægtled, skønt fremmede af Oprindelse, pligtro den danske Konge, og om nogle af disse gamle Officerer gælder det, at deres Levnedsløb, som disse kendes gennem bevarede arkivalske Kilder og Familietraditioner, er saa karakteristiske for Tiden og Forholdene, at det baade kan have sin Berettigelse og være af Værdi at optegne Hovedtrækkene i dem.

1. Slægtled.

Oberstløjtnant Elias Nægler.

Slægten Næglers ældste kendte Medlem, Oberstløjtnant *Elias Nægler*, var født i 1686 og døde i Februar 1758; om hans Oprindelse vides, at han som saa mange andre af de danske og norske Officerer paa den Tid var tysk; han var født i Sachsen »af Borgerstands Forældre« og lod sig i en ung Alder som menig hverve til den danske Hær. Omkring Aar 1720 indgik han Ægteskab med *Anna Barbara Petersen*, der var født ca. 1699 og døde i 1776; hun stammede fra Holsten og tilhørte ligeledes en Familie i borgerlige Kaar.

Naar det et Sted med en malende, gammeldags Vending hedder om Elias Nægler, at »han haver berømmelig tient sig op«, er dette utvivlsomt et fuldgyldigt Udtryk for Tidens Syn paa en Karriere, der formede sig som hans. Hvornaar Nægler blev dansk Soldat, vides der intet sikkert om, men der er Grund til at antage,

at han er blevet hvervet til det danske Hjelpekorps, som under den spanske Arvefølgekrig paa dette Tidspunkt stod i Ungarn i den tyske Kejsers Sold; at han har kæmpet her i dansk Tjeneste fremgaar bl. a. af Ansøgningsskrivelser fra ham selv, og det er en Kendsgerning, at Korpset flere Gange rekrutteredes med et betydeligt Antal unge Sachser. I 1707 nævnes Nægler som Musketer og Aaret efter som Underofficer; som saadan skal han, ligeledes i den spanske Arvefølgekrig, have gjort en Del af de danske Lejetroppers Felttog i Brabant med, sandsynligvis i Regimente Prins Georgs Rækker. Og i 1710, den 3. November, rykkede han op i Officersklassen som Sekondløjtnant ved en af de fra Ungarn hjemvendte Afdelinger, 2. danske (geworbne) Infanteriregiment.

Regimentets Chef var Oberst *Vilhelm Albrecht Schack v. Wittenau*, fra 1711 Nordmanden Oberst *Hans Jacob Arnold*, og Elias Nægler kom til at gøre Tjeneste ved Oberstløjtnant *Louis Nicolaus v. Fuchs'* Kompagni. Regimentet, der var dannet ved Sammenslutning af Resterne af tre andre, og som bestod af glimrende, veltrænede Soldater af alle Nationaliteter mellem hinanden, indkvarteredes efter Hjemkomsten i Rendsborg og kæmpede derefter fra 1711 til 1715 i Nordtyskland under den store nordiske Krig. Elias Nægler var med, da Hæren over Grandehede gennem Lauenborg og Mecklenborg gik til Wismar og herfra til Stralsund.

Under Belejringen af denne By i Efteraaret 1711 havde han det Uheld at faa en Dom, som det hedder i Afdelingens Papirer — Hærens Sprog var jo endnu dengang tysk — »wegen eines aus Unbedachtsamkeit mit einzubringenden Pferden begangenen Fehlers, so lange bisz er sich bey occasion distinguirt, auf der Schildwacht zu setzen«; dette var ikke nogen mild Straf, idet den betød, at han indtil videre skulde anvendes til at gaa Skildvagt paa lige Fod med det menige Mandskab; nogen afgørende Forseelse drejede det sig dog ikke om, og den 30. November 1711 pardoneredes han med Paalæg om »künftig sich aber für dergleichen übeln Compartement hüten«.

Er Elias Nægler, hvad der er det sandsynligste, i den følgende Tid forblevet i Felten med 2. danske Infanteriregiment, ved hvilket han stod som Officer indtil Udgangen af Aaret 1716, har han været med i dets fortsatte Bevægelser i Nordtyskland og har saaledes utvivlsomt deltaget i Slaget ved Gadebusch den 20. December 1712 (i hvilket hans Kompagnichef, Oberstløjtnant Fuchs, blev taget til Fange) og i Tønningens Erobring, ved hvilken hans Regimentschef, Oberst Arnold, blev Kommandant i Fæstningen; hvorvidt Nægler er sluppet gennem dette lange Felttog uden at blive fanget eller saaret, kan ikke ses. Den 28. December 1715 forfremmedes han til Premierløjtnant, og allerede Aaret efter, den

31. December 1716, udnævntes han til Kaptajn og forsattes — sikkert i Forbindelse med Forstærkningen og Udbygningen af den norske Hær — til Norge, hvor hele hans senere Officerstid kom til at falde.

Elias Nægler blev ved Forfremmelsen til Kaptajn i den norske Hær ansat ved smaalenske nationale Infanteriregiments nye Reserve som Chef for Jarlsbergske nye Reservekompagni; hen paa Aaret 1717 deltog Regimentet i nogle af den store nordiske Krigs sidste Afsnit, bl. a. i Angrebene paa Göteborg og Strömstad; i Maj—Juni 1718 vides Nægler at have ligget enten i Skodsbjergs Postering Nord-Øst for Frederikshald, eller i Frederikstad Fæstning. Den 15. August 1718 overgik han, da Hæren omordnedes, og det smaalenske Regiment deltes, med sit Kompagni til den Del af det, der fik Benævnelsen 2. smaalenske nationale Infanteriregiment, og som kom til at garnisonere i Telemarken med Stabskvarter i Tønsberg.

Hans Tjeneste i det følgende Aar lader sig ikke nærmere fastslaa. Maaske har han hørt til ved den Bataillon, der paa Slutningen af Aaret 1718 sendtes til Frederiksstad, Udgangspunktet for ikke saa faa af *Tordenskjolds* Operationer, eller han har fulgt Hovedparten af Regimentet, da det indgik i det store smaalenske Korps i Feltoget 1719. I hvert Fald, under Tordenskjolds Angreb paa Marstrand den 23. Juli 1719 er han at finde ved Soldatesken om Bord i Galejen »Prins Carl«, Chef Løjtnant *Helmich*. Naar han, skønt Landofficer, kom til at forrette Tjeneste om Bord i et Orlogsskib, skyldes det den Omstændighed, at Tordenskjolds Flaade — hvilket ofte skete i Søkrigsførelsen paa den Tid — som Landgangsmandskab havde faaet Tropper af Landhæren om Bord.

Under Affæren ved Marstrand, og vel navnlig i Forbindelse med Træfningen ved det Batteri, som Galejen, i hvilken han var ombord, erobrede, maa Elias Nægler under alle Omstændigheder have udmærket sig, thi det vides, at han, der blev saaret ved denne Lejlighed, i Januar 1720 fik tildelt 1 Guldmedaille (til sig selv) og (til Underofficerer i hans Kompagni) 2 Sølvmedailler, hvilke Medailler uddeltes i Anledning af Begivenheden; ogsaa Byttet fik han Andel i, hvilket bl. a. fremgaar af Marinens Priseregnskaber. Marstrand-Guldmedaillen var en meget sjælden Udmærkelse. Der blev ialt kun slaaget 16 Eksemplarer af den, 9 større og 7 mindre, hvoraf endda næppe alle har været uddelt, foruden 30 Sølvmedailler til Underofficerer. Kongen uddelte Medaillen Nytaarsdag 1720, som det hedder¹ »efter enhvers Stand og Embede med en Guld- eller Sølv-Skuepenge til en Hukommelse at bære for deres udviiste Dyd og Dapperhed.« Medaillen, der skulde bæres »i Elefantordenens Baand« (d. v. s. blaa Sløjfe) har paa Forsiden Kongens Billede og Valgsprog, paa Bagsiden et Oversigts-

billede af den erobrede Marstrand Fæstning med Omgivelser. I Kanten læses følgende Inskription: AF MARSTRANDS OFVERGANG TIL GUDS OG KONGENS ÆRE, SKAL HVER, SOM DETTE BÆR, ET KRAFTIGT VIDNE VÆRE.

Med Guldmedaillen er Elias Nægler afbildet paa det eneste Portræt, der eksisterer af ham; det er malet i 1752 af en Maler ved Navn *Dykman* og viser ham i fuld Uniform, rød med blaa Opslag. At den Hæder, der ved Tildelingen af Guldmedaillen blev Nægler til Del, virkelig betød noget, vil fremgaa bl. a. af den Omstændighed, at Sønnen *Jeremias* endnu mange Aar senere i en Ansøgning om Forfremmelse henviser til, at hans Fader var med ved Tordenskjolds Angreb paa Marstrand og havde faaet dette »Naade-Tegn«.

Da der var sluttet Fred efter den store nordiske Krig, og Hæren gik i Kvartererne, fik Elias Nægler Garnison i Telemarken, hvor han kom til at bebo en Gaard i Hitterdalen (vest for Kongsberg, nu: Heddal, med Norges ældste Stavkirke). Ikke længe efter opstod den Kontrovers mellem ham og den stolte, hovmodige og yderst stridbare Lensmand *Ole Hofdejord*, der endnu i nogle norske Historiebøger² anføres som et Eksempel paa det daarlige Forhold, der paa den Tid herskede mellem Officererne og Bønderne, og som endte med, at Elias Nægler tre Aar senere forflyttedes til et andet Regiment.

Foranledningen var tilsyneladende ganske ringe, idet hele Afæren havde sit Udspring i en Uoverensstemmelse om et Indkvarteringsforhold. I September 1720 havde en af Egnens Bønder, *Ole Tubaas* i Hitterdalen, efter sædvanlig »Billet« fra Amtmanden faaet Korporal *Schuman* af Kaptajn Næglers Kompagni i Indkvartering. Bonden følte sig brøstholden over denne Indkvartering og søgte at forhindre den; Sekondløjtnant *Klein*, der kom til Stede paa Gaarden for at mægle, behandlede han paa groveste Maade, saaledes at Løjtnanten tilsidst saa sig foranlediget til at slaa ham med sin Stok og true ham til at beholde Korporalen, der havde sin Broder, Capt. des armes *Schuman*, hos sig. Bonden bøjede sig dog kun tilsyneladende. Han forlod Gaarden, men lod sin Kone sende Bud efter Lensmanden, *Ole Hofdejord*, og ud paa Natten kom denne til Stede med fire andre Bønder, *Ole Melaas*, *Simon Steensrud*, *Giermund Jamtved* og *Halvor Johansen*, i sit Følge — »for at haandhæve sit Forlangende om, at Soldaterne skulde holde sig paa deres egne Enemærker«.

De fem Bønder var bevæbnede, og uden mindste Foranledning trængte de ind til de to sovende Underofficerer og overfaldt dem paa voldelig Vis med Sabler og Stokke; de tilføjede dem ialt 13 Saar og jog dem derefter bort fra Gaarden. De to Befalingsmænd var saa medtagne af denne Behandling, at den ene af

dem, Capt. des armes Schuman, maatte ligge 1½ Aar i Sengen for at komme sig. Den anden, Korporalen, slæbte sig halvdød op til Kaptajn Nægler's Kvarter og berettede om Episoden, idet han sagde, at Broderen var død af de Saar, der var tilføjjet ham. Naturligvis reagerede Nægler omgaaende paa denne Melding. Han udsendte et Kommando paa 2 Underofficerer og 6 Menige med Ordre til at anholde Lensmanden og, saafremt han satte sig til Modværge eller forsøgte at undvige, at skyde efter ham. Kommandoet fandt ham dog ikke hjemme og maatte forlade Gaarden med uforrettet Sag.

Næste Dag udsendte Nægler Sekondløjtnant Klein med et nyt Kommando og med Ordre til at arrestere Lensmanden og tre af de Bønder, der havde deltaget i Affæren. Heller ikke denne Gang traf man imidlertid Ole Hofdejord, som i Mellemtiden havde faaet Færten af, at der blev søgt efter ham af Militæret; han var ude af sig selv af Harme herover og traf nu en meget dristig Beslutning. Dels paa egen Haand og dels ved Hjælp af sin Hustru lod han Budstikken gaa i Distriktet: Almuen skulde, bevæbnet med Geværer, Dolke, Økser og Stokke samle sig paa hans Gaard.

Da dette var sket, marcherede man herfra under Lensmandens Anførsel over til Kaptajn Nægler's Kvarter. Ved Ankomsten hertil spurgte Kaptajnen Lensmanden, om han og hans Folk var kommet for det gode eller det ondes Skyld, hvorpaa Svaret lød: som Kaptajnen selv vilde have det. Nægler sagde hertil, at hvis man kom for det gode, kunde man jo nedlægge Vaabnene, men Lensmanden bedyrede med en Ed, at det skulde aldrig ske, idet han tilføjede, at Kaptajnen ved at udstede Arrestordre mod ham havde handlet ikke som en Kaptajn, men som en anden, at han ikke forføjede sig fra Kvarteret med Almuen, før Kaptajnen gik ind paa det, han — Lensmanden — ønskede, og at han, hvis Kaptajnen paany tog Sagen op og vilde arrestere ham, inden 24 Timer atter vilde samle Almuen og lade den tage Affære.

Lensmanden spurgte de forsamlede, om man vilde gøre dette og staa enigt sammen med ham, hvilket besvaredes med et fuldstemmt Ja. Til en af Nægler's Korporaler, *Børge Halvorsen*, der forsøgte at opponere mod Overgreb, sagde Lensmanden, at hvis han ikke holdt sin Mund, vilde han lade ham kaste ind blandt Almuen, som nok skulde sønderrive ham. Situationen var i det hele meget faretruende, og under disse Omstændigheder maatte Kaptajnen, der kun havde 6 Mand hos sig, til disses og sin egen Sikkerhed, simulere og lade som om han gik ind paa, hvad Lensmanden forlangte, hvorpaa alle de forsamlede drog bort, idet de som Haan mod Kaptajnen affyrede deres Geværer i Luften.

Ole Hofdejord havde ved at rejse Almuen paa egen Haand, og tilmed mod Militæret, gjort sig skyldig i en yderst grov For-

seelse — selv undskyldte han sig med, at han mente paa den Maade at kunne faa Fred med Kaptajnen — men ikke desto mindre gik der — paa Trods af en fra Slotsloven udgaaet kgl. Ordre om Undersøgelse — baade Aar og Dag, uden at der kom nogen Afgørelse i Sagen, og naturligvis er Forholdet mellem de stridende Parter, der jo boede i samme Sogn, ikke blevet bedre i dette lange Tidsrum. Den 6. August 1722 indtraf en ny, afgørende Episode. Kaptajn Næglers Næstkommanderende, Premierløjtnant *Hegermann*, der forøvrigt havde kæmpet ved hans Side ved Marstrand, kom da til Lensmanden for paa Næglers Vegne at tale med ham om et Pantebrev, som Nægler vilde indløse, og han bad Ole Hofdejord om at komme over paa Kaptajnens Gaard.

Hofdejord kom ogsaa, ubevæbnet, og gik ind i Stuen til Kaptajn Nægler, hvem han traf alene og iført Nattøj. Aldrig saa snart havde imidlertid de to mødt hinanden, før de kom i det voldsomste Ordskifte. Det gik med det samme over til Tumult og Disput, Lensmanden brugte Ukvemsord og trak sin Kniv, og Nægler greb et Par Pistoler, hvormed han affyrede to løse Skud lige i Ansigtet paa sin Modstander, saa denne var helt sværtet af Krudtrøg og troede, han var »skudt blind«, hvad dog ikke var Tilfældet. Nu kom ogsaa Premierløjtnant Hegermann til, og han trak — efter hvad han selv forklarede, for at beskytte Nægler mod yderligere Voldshandlinger, efter Lensmandens Udsagn: paa Kaptajnens Ordre — sin Sabel, og huggede af al Kraft løs paa Ole Hofdejord, der blev saaret i Hovedet og paa Armene; med Lensmandens egne Ord: »foranførte Lieutenant hug mig 13 dødelige Saar udi Hovedet og paa Lemmerne og endelig ved det fiirtende Hug, afhug mig, som værgeløs Mand, fra Begyndelsen til Ende og uden Ringeste Modstand min venstre Haand, saa den faldt til Jorden.«

Naturligvis var denne Episode yderst alvorlig for de tre, der havde deltaget i den. Der blev ved kgl. Ordre af 26. Oktober 1722 nedsat en Kommission, bestaaende af fire Medlemmer: Oberst *Schlanbusch*, Justitsraad *Braunmann*, Oberstløjtnant *Rappe* og Vicepræsident *Wium* til nøje Undersøgelse af hele Striden mellem Kaptajn Nægler »ved Oberst Frølichs Regiment« og Lensmand Ole Hofdejord. Den blev taget op fra først til sidst, og der blev truffet Afgørelse om alle Skyldspørgsmaal.

Overfaldet paa Soldaterne paa Ole Tubaas' Gaard maatte Hofdejord bøde for med store Erstatninger og Bøder, og de tre Bønder, der havde hjulpet ham, idømtes Volds-Bøder. Ogsaa Episoden i Kaptajn Næglers Kvarter blev Ole Hofdejord gjort ansvarlig for. Ved at lade Budstikken gaa uden Øvrighedens Viden og Vilje, »en næsten uhørt Handling af meget farlig Konsekvens«, havde han overtraadt Forordningerne af 31. Maj 1690 og 26. Marts 1707 og kondemnedes til 3 Aar paa Bremerholm; hans

Kone, der havde tilstaaet at have ladet Budstikken gaa, idømtes en høj Bøde til den kgl. Kasse. To Soldater af Kaptajn Nægler's Kompagni, *Halvor Johansen* og *Kertil Svenningsen*, der havde været med i Optøjerne ved Kaptajnens Kvarter, dømtes til at løbe Spidsrod 12 Gange gennem 300 Mand, og Løjtnant Klein, som, da han ikke kunde finde de 3 Bønder, der havde overfaldet Underofficererne, i Stedet havde arresteret deres Koner og Børn uden at have faaet Ordre dertil, dømtes for slet Konduite til at betale 2 Maaneders Gage til Enkekassen.

Af Sagens Hovedpersoner var Kaptajn Nægler uden Tvivl den, der slap lettest ud af Affæren. Episoden med Almuen og Demonstration frikendtes han for Skyld i. Om det sidste Sammenstød mellem ham og Ole Hofdejord hedder det derimod i Kommissionsdommen [der er affattet paa Tysk], at der ikke foreligger »retmæssigt Bevis, men dog stærke Præsumptiones« for, at Kaptajnen har søgt at kalde Lensmanden til sig for at hævne sig paa ham for det mellem dem passerede. Da det imidlertid var klart oplyst, at Kaptajn Nægler i sit Logis to Gange med sin Pistol havde skudt Lensmanden i Ansigtet med løst Krudt, dømtes han til at betale 4 Maaneders Gage til Kvæsthuset og til at sidde 2 Maaneder i Arrest. Premierløjtnant Hegermann, der huggede Hofdejords Haand af, undskyldte sig som nævnt med, at han havde angrebet Lensmanden for at beskytte Kaptajnen, men denne Undskyldning kunde Kommissionen ikke godkende, da Lensmanden havde været ubevæbnet. (Kaptajnens Paastand om, at Hofdejord havde trukket sin Kniv, var af denne imødegaaet med Ed.) Hegermann dømtes derfor fra sin Charge og maatte afgaa fra Hæren. (Han tilpligtedes at aflægge Ed paa, at han ikke paany vilde engagere sig med Hs. kgl. Majestæt, men ansattes dog senere atter i Tjenesten.) I Fællesskab dømtes Kaptajnen og Lensmanden til at betale 50 Rdl. til Krigsprocureuren og 20 Rdl. til Protokollisterne.³

Da Ole Hofdejord var helbredet, rejste han til København for at klage sin Nød for Kongen, og han opholdt sig i Staden, da Kommissionen i Maj 1723 traf sin Afgørelse. Denne var han meget misfornøjet med og skrev flere Gange til Kongen med Bøn om at faa Sagen nærmere uddybet. Det er muligt, at Hofdejord, som det et enkelt Sted findes anført, ved personligt Foretræde hos Kong Frederik den Fjerde, har faaet Lejlighed til at vække dennes Medfølelse og maaske endogsaa derigennem faaet udvirket visse Ændringer i Kommissionsafgørelsen. Det fortælles, at Hofdejord virkelig skal have opnaaet Audiens hos Kongen, der kun kendte Affæren gennem militære Beretninger og derfor var ham ilde stemt. Han blev af Majestæten modtaget med Ordene: »Er Du der, Blodhund, som hidser Bønderne paa mine Soldater!« Bonden

blev roligt staaende, rakte sin Armstump frem og svarede: »Se, saaledes behandler Soldaterne Dine stakkels Bønder!« Kongen blev helt forfærdet og udbød: »Gud bevares, hvilken Straf forlanger Du over Ugerningsmanden!« Hvortil Ole Hofdejord skal have svaret: »Ingen anden, end at han flyttes til et andet Kompagni.«⁴ Hvorom alting er: Sit Ønske om Næglers Forflyttelse fik han i hvert Fald opfyldt; den 6. September 1723 blev Elias Nægler, idet Hofdejord-Affæren udtrykkeligt angives som Grund, forsat fra 2. til 1. smaalenske Regiment.

Ved denne Afgørelse, der sikkert for begge Parter var den bedste, var Affæren utvivlsomt definitivt afgjort og opgjort for Næglers Vedkommende. Man hører den ingensinde senere berørt, naar han omtales; han avancerede betydeligt længere frem i Graderne og fik sluttelig det smukkeste Vidnesbyrd af sine Overordnede, da han efter et langt Livs Tjeneste i Rækkerne indsendte Ansøgning om Afsked. Det er saaledes sikkert berettiget at sige, at Hofdejord-Affæren ikke paa nogen Maade kom til at skade Elias Nægler, da den først var bragt ud af Verden.

Ved Forflyttelsen i 1723 rykkede Nægler over paa den anden Side Christiania Fjord, idet han som nævnt kom til Tjeneste ved 1. smaalenske nationale Infanteriregiment, som fra 1720 havde Stabskvarter paa Ellinggaard ved Frederiksstad; det opløstes 1789 og har saaledes intet direkte at gøre med den Afdeling, der indtil nu har haft Garnison i Byen under Navn af Østfold Infanteriregiment No. 1. Ved 1. smaalenske Infanteriregiment blev Nægler Chef for Idde Kompagni, en Kommando, han beholdt ogsaa efter den 21. November 1735 at være blevet karakteriseret Major, og som han forøvrigt beklædte indtil sin Afgang fra Hæren.

Da Elias Nægler ikke var knyttet til nogen hvervet Afdeling, men derimod til en af de nationale, har han næppe boet i nogen Garnisonsby. Det var Skik, at det nationale Fodfolks Officerer boede i deres Kompagniers Distrikter — mange af dem havde Bolig paa Kronens Gaarde — og Nægler har da utvivlsomt haft sit Hjem et Sted paa Landet i Frederikshald-Frederikstad-Egnen, fra hvilket Omraade, Egnen omkring og Nord for Idde-Fjorden, Kompagniet fik sit Mandskab. I 1748 maa han uden Tvivl have boet i Raade Sogn Nord for Frederikstad, thi i en Skrivelse fra dette Aar opføres som adelig Familie i Raade Sogn: »Oberstløjtnant Elias Nægler med sin Frue Anna Barbra Petersen«. Det er ikke umuligt, at han kort efter er flyttet ind til Frederikshald — selve Fæstningen har han dog aldrig haft Tilknytning til — idet Skrivelser, hidrørende fra ham to Aar senere, i 1750, til Stadhed dateres fra denne By; noget sikkert kan dog ikke sluttes heraf, idet han f. Eks. ogsaa ses at have afsendt et Par Breve fra

Moss, der vel, medens han boede i Raade, har været hans nærmeste Købstad.

Elias Nægler, der sikkert først umiddelbart før Fredsslutningen i 1720 har indgaaet Ægteskab, fik efterhaanden en meget talrig Familie. Ved hans Udnævnelse til karakteriseret Major i 1735 anføres det, at han paa dette Tidspunkt havde ialt 11 levende Børn. I den ovenfor citerede Skrivelse fra 1748, efter hvilken Nægler havde sit Hjem i Raade Sogn, fortælles ogsaa om hans Familieforhold; otte Børn lever, nemlig en Søn, Løjtnant ved Oberst Mangelsens Regiment (Løjtnant *Joh. Didr. Nægler* ved 2. Trondhjemske Regiment), *Jeremias Nægler*, Løjtnant ved Grenaderkorpset i København, »2 smaa Sønner hiemme hos sig, hvoraf den ene er meget skrøbelig, idet hans Ryg er brudt af en Siugdøm«, samt 4 voksne Døtre, »der er hjemme« og saaledes formentlig var ugifte. Ved Elias Næglers Død anføres det, at han foruden af Hustruen overleves af syv Børn, hvoraf de tre Sønner alle var Officerer (om disse, se nedenfor). Tre af Døtrene nævnes ved denne Lejlighed ved Navn, nemlig: *Anna Margrethe*, *Susanne Cathrine* og *Johanne Elisabeth*; den fjerde Datters Forbogstaver, W. M., findes anført i en af Skrivelserne vedrørende Pensionen.

Naar Elias Nægler og hans Familie, som nævnt, i Skrivelsen fra 1748 omtales som adelig, er der hermed sikkert ment det Adelskab, han som Officer i Hæren automatisk besad efter de Forordninger, der bestemte, at Embedsmænd og deres Børn skulde holdes for lige med Adelen. Nægler ses heller aldrig at have betegnet sig »von« eller »de«, hvilket derimod hans Efterkommere gjorde, indtil disse Titulaturer afskaffedes for Officerers Vedkommende; dog havde han et Segl, som i to lidt forskellige Udgaver er bevaret paa de Skrivelser fra ham, der findes i Arkiverne. Det viser i Hovedskjoldet tre staaende Nelliker. Ogsaa Sønnerne og Sønnesønnen, Kaptajnavgtmesteren, samt dennes mandlige Efterkommer, anvendte dette Vaaben, der dog i Tidens Løb varieredes noget. Ved Generalmajor, Kammerherre M. B. Næglers (se nedenfor) Udnævnelse til Storkors af Dannebrog valgte denne det gamle Slægtsvaaben til Anbringelse paa Storkorsskjoldet i Frederiksborg Slotskirke. Det saa da saaledes ud: Tre stiliserede røde Nelliker, baaret af tre opretstaaende grønne Stængler med hver to grønne Blade i hvidt Skjold; paa Skjoldet Trallehjelms en face med 5 Traller, Hjelmtegn en stiliseret rød Nellike som i Skjoldet; den flettede Hjelmkrans og Hjelmlædet rødt og hvidt.⁵ — Et andet Segl synes i et enkelt Tilfælde at være anvendt af et Medlem af Slægten Nægler; det viser i Skjoldet tre Nægler, hentydende til Navnet, og en med franske Liljer belagt Sparre.⁶

Hele sin Tid i den norske Hær gjorde Elias Nægler Tjeneste ved de nationale Afdelinger, hvis Mandskab var udskrevet, og

som i Fredstid kun indkaldtes til Øvelse nogle Dage af Aaret. Den 27. Januar 1738 blev han Sekondmajor og 5. Maj 1740 Premiermajor, idet han samtidig ansattes til Tjeneste ved Regimentsstaben; endelig forfremmedes han 30. December 1743 til Oberstløjtnant og var ogsaa som saadan baade Kompagnichef og tjenstgørende ved Regimentsstaben.

Fra Aaret 1750 findes bevaret et Par Breve fra hans Haand. Det ene, som han selv har skrevet paa tysk til Overkrigssekretariatet, er en Anbefaling af Sønnen, Løjtnant J. D. Næglers Ansøgning om at maatte blive forflyttet til et af de ny oprettede Dragonregimenter eller at faa tillagt Premierløjtnants Karakter. Det andet, der ikke er skrevet med hans Skrift, men naturligvis undertegnet af ham, er udfærdiget paa Dansk og indeholder en Bøn til Overkrigssekretæren, General *Lerche*, om at maatte blive udnævnt til Kommandant paa Frederikssten Fæstning. Det lyder saaledes:

»Ved salig Hr. General Major *Stuarts* dødelige Afgang understod jeg mig i allerdybeste Underdanighed at bede Hs. Kongl. Majest. at conferere mig Friedrichsteens Comandantskab, og da deres Excellence sidst beærede dette Sted med deres høye Nærværelse havde de den Naade for mig og tillod, at jeg ved forefaldende Vacance maatte atter derom indsende min allerunderdanigste Supliqve. Naadige Herre, paa dette Løfte tager jeg mig i dybeste Soumission den Frihed nu da General-Lieutenant og Comendant *Beenfeldt* ved Døden er hiemkaldet, at implorere deres Excellence ved deres Hoystformaende assistence at see mig med denne Charge benaadet allerhelst da det tilforn altid har været en Obrist-Lieutenants Post og jeg gierne vil antage det med samme Gage, som jeg for nærværende Tiid nyder, naar jeg derved, da Alderen og Svagelighed, med en talrig Familie kand komme i rolighed.«

Elias Næglers Ønske om at blive Frederiksstens Kommandant gik ikke i Opfyldelse; Aaret efter, i 1751, udnævntes *K. F. Reichau* i Embedet. Nægler passede fremdeles sin gamle Post og tjente som Oberstløjtnant i 11 Aar, indtil han den 11. September 1754 fik sin Afsked i en Alder af 68 Aar. Man havde ikke dengang nogen egentlig Pensionsordning, men benyttede sig af, at kvalificerede Folk altid var parat til at købe Embedsstillingerne af dem, der sad i dem og ønskede at trække sig tilbage. Og et saadant Ønske forelaa netop fra Næglers Side, ikke mindst vistnok af økonomiske Hensyn: Han vilde afvikle de Forskud, der var ydet ham af Statskassen, klare sin Gæld og se at komme i »rolige Forhold«, som han udtrykte det. Han skrev da til Kongen og ansøgte om at maatte faa sin Afsked; i Brevet, der er dateret Frederikshald den 6. April 1754, hedder det bl. a.:

»Allernaadigste Konge. Jeg har haft den Löcke og Naade udj 46 Aar og staaet udj Deres Kongelig Mayestets og Høylovlige for faders Krigstjeneste med de danske Tropper i Ungarn, Tyskland og inden Riiget, og i al den

Tiid beviist min allerunderdanigste Zele og Troeskab, og nu upaaklagelig Condevite, hvorpaa ieg til beviis kand anføre det mig ved Marstrands erobring med deelte Naade Tegn, for hvilket Sted ieg og er bleven Bleseret.«

Han skildrer videre, hvorledes han siden sit Ægteskabs Indgaaelse »altiid har været med en stor og talriig famellie af Børn belastiget, og for saame at edocere er geraaden udj skyld«, siger, at han er bange for, at Døden skal overfalde ham pludselig, nævner den Kredit, der fra forskellig Side er givet ham og siger sluttelig, at han er med sin Hustru »og 8 levende Børn geraadet udj den allerdybeste Armod, for dette at forekomne, har jeg taget min Tilflugt til min allernaadigste Konges høye og naadige Throne, at mig allernaadigst maatte vorde tillatt min Charge og Compagnie« — — — at maatte afstaae.

Hans Regimentschef, General *Sehested*, anbefalede paa det bedste hans Ønske om Afsked. »Obristlieutenant Nægler er,« siger han, »en Officeer, som i lang Tiid fult Krigen og Krigstienesten, stedse opført sig som en retskaffen og ære-kiær Soldatt nu, formedelst en talrig uforsørget Familie, lever i ret beklagelige og fattige Omstændigheder«. Generalen slutter med at indstille, at han afskediges som ønsket som »Belønning for hans lange og tro Tjeneste«. Elias Nægler lægger selv ikke Skjul paa, at hans økonomiske Forhold var meget daarlige, og han anfører, som det fremgaar af hans egne Skrivelser, sin store Familie som Grund. Det maa imidlertid ikke overses, at han sikkert hele sit Liv har siddet med meget smaa Indkomster, thi den norske Hærs Befalingsmænd var paa den Tid — de allerhøjeste undtaget — yderst daarligt lønede, og hertil kom, at Skatterne i længere Perioder var saa trykkende, at de kunde stige til helt op imod en Tredjedel af Indkomsten. Det har saaledes sikkert langtfra været noget isoleret Tilfælde indenfor den norske Officersstand, naar Elias Nægler økonomisk sad i det, som han gjorde.

Nægler fik Tilladelse til at afstaa sin Plads pr. Akkord, som det hed. I Aftalen staar, at han skal have 3000 Rdl. straks og 250 Rdl. i Pension; dette sidste Beløb skal udredes af Oberstløjtnant *Peder de Seve* og Sekondmajor *Joh. Hübner Holst*, medens Udløsningssummen skal betales af Kaptajn *Casimir Wilhelm Brackel*, Kaptajnløjtnant *Hans Henrik Wærenskiold* og Fændrik *Poul Arctander*, samt Underofficer *Jens Birck*, formentlig de Personer, der har været interesseret i den ved hans Afsked fremkaldte Oprykning. Formelt var hans Afsked i Orden den 18. September 1754.

Elias Nægler overlevede sin Afgang fra Hæren i halvfjerde Aar. Hans sidste Tid blev ikke lettere, han fulgtes fremdeles af svære økonomiske Vanskeligheder, og personlige Sorger ramte ham, ganske særlig Sønnen *Kay Ditlev Næglers* udsvævende Levned, der

kastede en Skygge over Familiens gode Navn. I Februar 1758 afgik den gamle Oberstløjtnant ved Døden; i Referatet til Kongen om Enkens Pension, der blev ialt 80 Rdl. af de norske Kasser, staar hun opført som »Die Witwe des verstorbenen zuletzt ausser diensten gewesen und in gar vielen Jahren vorher in Norwegen gestandenen Obrist Lts. Nægler der sich sein Todt über die schlechte Conduite seiner jüngsten Sohn zugezogen, und seine Frau, die nur kleine Pension nach Einschüss geniesst, mit 4 unversorgten Töchtern hinterlassen hat gestalt sie kaum so vermögend den Mann begraben lassen zu können.«

Efter at have taget sin Afsked fra Hæren flyttede Elias Nægler til Slesvig. To Breve, han — med rystende Haand — har skrevet til Overkrigssekretæren, i April 1756 om Sønnen Kay Detlevs Forfremmelse, i Juli 1757 om dennes ulykkelige Forhold, er dateret herfra; fra disse Egne stammede jo Elias Næglers Hustru, og maaske kan man heri finde Grunden til, at Nægler har villet nyde sit Otium her, saa fjernt fra de Egne, hvor Størstedelen af hans Livsgerning faldt. Ogsaa efter hans Død er hans Familie blevet i Slesvig. Da Enkens Pensionsforhold skulde ordnes, boede hun fremdeles i Slesvig, hvortil den Pension, der tilfaldt hende af Krigshospitalskassen, dirigeredes, og det samme var Tilfældet med den ekstra Pension, der Aaret efter tildeltes Ægteparrets fire ugifte og uforsørgede Døtre.

2. Slægtled.

Oberstløjtnant Elias Næglers Søner med Anna Barbara Petersen.

A. Kaptajn *Johan Didrik Nægler*, Oberstløjtnant Elias Næglers ældste Søn, vides der ikke meget om udover hans militære Data. Han var født 7. December 1719 og indtraadte som ungt Menneske som Underofficer i Faderens Regiment, 1. smaalenske nationale, hvor han i 1743 blev Sekondløjtnant ved Faderens Kompagni; Aaret efter blev han surnummerær Sekondløjtnant i 2. trondhjemske Infanteriregiment.

Iøvrigt formede hans militære Karriere sig saaledes: virkelig Sekondløjtnant ved s. Værdalske Komp. af 1. Trondhjemske Regiment 1747, karakteriseret Premierløjtnant ved Gagnatske Komp. 1753, virkelig Premierløjtnant smst. s. A., karakteriseret Kaptajn 1760, virkelig Kaptajn og Chef f. fanottiske Komp. 1763, for gagnatske Komp. 1766; som saadan tjente han indtil 1773, da han »dimitteredes«. Han omtales i en Indberetning som »en duelig og habil Officer, som meriterer Hans Kongl. Majest:s Naade«; af de militære Protokoller fremgaar iøvrigt, at han i 1761 giftede sig med *Anna Maria Ellebracht*, Datter af afdøde »Lieutenant

accorderet« (afskediget) Ellebracht. Han levede efter Afskeden i Rendsborg. Søn: se 3. Slægtled.

B. Oberstløjtnant *Jeremias Nægler* var den næstældste af Oberstløjtnant Elias Næglers tre Sønner. Han var født i Bergen 13. Oktober 1723 og døde i Bagsværd 20. April 1804. 17. Maj 1754 ægtede han i Sct. Petri Kirke i København *Sophie Elisabeth Bruun*, født i København 7. April 1733 (døbt i St. Petri S. 9. April), død i Helsingør 22. Juni 1799, Datter af *Johan Mathias Bruun* og Hustru *Maria Christine*.

Jeremias Nægler, der bl. a. i Hærens Konduitelister betegnes som værende norsk af Nationalitet, men af »sächsische rechte (d. v. s. adelig) Familie«, indtraadte som ungt Menneske i Faderens Regiment, 1. smaalenske nationale, og avancerede gennem Underofficersgraderne til Fændrik ved onsøske Kompagni (1743). Tre Aar senere forsattes han til holstenske geworbene Infanteriregiment, der havde Garnison i København, dog med Kompagnier i Nyborg, og i 1747 til Grenaderkorpset, Gardens Tvilling-Afdeling, der ligeledes laa i København. Ved denne tjente han en længere Periode, først ved Rantzaus Kompagni, senere ved Arenfeldts, blev Sekondløjtnant 15. November 1747, karakteriseret Premierløjtnant 13. August 1753, virkelig Premierløjtnant 15. Juli 1754 og karakteriseret Kaptajn 23. April 1760.

Ved Udnævnelsen til virkelig Kaptajn 12. Oktober 1763 kom han, da Grenaderkorpset ved Nyordningen nedlagdes, tilbage til sit gamle Regiment, holstenske geworbene — der en Snes Aar senere, i 1785, omdøbtes til »Viborgske Regiment« — og her hørte han til Resten af sin Tjenestetid. Som Kaptajn var han Chef for 2. Grenaderkompagni, 20. Februar 1765 blev han karakteriseret Major — 3. Major ved Regimentet benævnes han et Sted —, 26. August 1778 Sekondmajor og 10. Februar 1779 Premiermajor. Den 19. August 1788 afskedigedes han med Oberstløjtnants Karakter og 500 Rdl. i Pension.

Jeremias Nægler oplevede i sin Tjenestetid i Hæren ikke saa begivenhedsrige Tider som sin Fader. Han var en vel anset Officer, noget tilbageholdende af Karakter; i de Konduitelister, der i 1763 paa Anmodning af den da nylig tiltraadte Øverstbefalende, Generalfeltmarskal *de Saint-Germain*, udfærdigedes over alle Hærens Officerer, giver Jeremias Næglers Regimentskommandør ved holstenske geworbene, Oberstløjtnant *Rantzow*, ham det smukkeste Vidnesbyrd.

Han siger, at Nægler ganske vist kun har været to Maaneder ved Regimentet, men at han kender ham personlig, og, hedder det i Indberetningen, »ich weiss, dass er ein starker Haushalter ist ... niemahlen zum Trunk, Spielen oder Weitläufigkeit Lust gehabt.«

Om Næglers rent militære Forhold skriver Oberstløjtnant Rantzow: »ich habe niemahlen gehört, dass er eine schlechte Conduite gebührte, sondern jederzeit stille und einsam gelebt.« Og til Slut hedder det, at Nægler »den ganzen Tag und Nacht sich bemüht, die Compagnie in Ordnung zu bringen und zu verbessern,« og at han er elskværdig mod alle og vellidt af sine Overordnede, hvem han gør alt for at imødekomme.

Jeremias Næglers militære Forhold var saaledes de bedste. Fra hans Løjtnantsaar findes bevaret et Brev, hvoraf det bl. a. fremgaar, at ogsaa han, i hvert Fald til at begynde med, har kæmpet med vanskelige økonomiske Forhold. Det er til Overkrissekreteraren, og Nægler skriver, at han tillader sig

»at nedlægge for Drs. Excellence denne min underdanigste Supplique, at, da jeg nu fra Aaret 1736 har havt den Naade at staae udi Deres Majestæts Krigstjeneste som Under- og Oberofficier ved 1ste smaaleenske og Holsteinske Geworbne Regimente, samt fra Aaret 1747, udi Drs. Maj. Grannadier Corps som Fændrich og Second Lieutenant og jeg nu finder mine Omstændigheder saadanne, at jeg ikke seer mig i Stand til at bestride de svære Depences, som Mundering og de dertil hørende Reqvisita udfordrer, men jeg endnu for samme stikker i en Slags Vidtløftighed formedelst at Lycken icke har været saa gunstig at forunde mig Midler. Saa i Fortrolighed til Deres Excellences Høy berømte Naade, fordrister jeg mig i dybeste Soumission at gjøre Ansøgning om det, formedelst den andensteds avancerede Obrist-Lieutenant Sibberens Afgang udi det 1ste Smaalænske Regimente Vacante Compagnie under Hans Excellence Hr. Generallieutenant Hvidtfeldts Comando, at mig samme allernaadigst maatte worde confereret, hvilket var mig saa meget mere ønskeligt, da min Fader har den Naade at staae udj same Regimente som Obrist-Lieutenant. Da jeg, om hand skulde frafalde, kunde være i Nærværelse at bevise min Moder og fattige Sødskende den tilbørlige Pligt og Assistance.«

Denne Ansøgning blev dog ikke imødekommet. Omkring 1754 ægtede Jeremias Nægler som nævnt *Sophie Elisabeth Bruun*, født i København 1733. I dette Ægteskab fødtes, ligesom i Faderens, mange Børn, af hvilke dog ialt kun tre levede. De fem første døbttes i Københavns Garnisons Kirke (danske Menighed), og det var, bortset fra den nærmeste Familie, næsten udelukkende Militære, der stod Fadder: Kaptajn *J. H. Wiegant*, Generalmajor *Kaltenborn*, Major *Grevenkop*, Oberst *Giese*, Oberst *Defevre*, Kaptajn *Zülow*, Major *Werenschiold*, Oberst *Ahrenstorff*, Oberst *Morath*, Major *Waldow* (senere St. St. Blichers Fadder), o. s. v.

Jeremias Nægler har været en Mand med Interesser, ogsaa udover sin rent militære Metier. Saaledes dyrkede han med Iver Musikken; han spillede, i Overensstemmelse med Tidens store musikalske Mode, Fløjte, og komponerede vistnok ogsaa en Del Smaa-ting for dette Instrument. En af hans gamle Nodebøger, en Slags haandskreven Fløjteskole, i Læderbind og med hans kronede Navnetræk, er opbevaret, og paa det sirligt dekorerede Titelblad,

der ogsaa bærer det Næglerske Vaabens Hovedtræk, har han egenhændigt prentet følgende lille versificerede Hyldest til Musikken:

»Musiquen er min Tidsfordriv
 Men jeg har deel i dette Liv.
 Musiq slaar hen Melancholie
 I Veyret som Pedanterie
 En roesom Lyd Musiquen har
 Jeg derfor mig deel deri taer
 Hver kand fornøyes ved sit værdt
 Mig andstaaer bedst en god Concert.«

Verset har Jeremias Nægler skrevet i 1754, som ung Premierløjtnant ved Grenaderkorpset, og iøvrigt samme Aar som Portrættet af ham (ligeledes af Dykman) blev malet.

Den længste Del af sin Tjenestetid maa Jeremias Nægler have garnisoneret i København, i visse Perioder dog maaske med Tjeneste ved Garnisonen i Helsingør. I 1775 gik Jeremias Næglers Afdeling, holstenske geworbne Infanteriregiment til Viborg, da det fremtidig skulde have sit Mandskab fra denne Egn, og ogsaa her kom han saaledes til at garnisonere en Aarrække, fra 1775 til han i 1788 tog sin Afsked.

I Viborg var Jeremias Nægler en Periode Grundejer. Ved Auktion i Generalmajor *v. Scholtens* Dødsbo købte han 21. Juni 1787 Gaarden ved Siden af den gamle Katedralskole, paa nordre Hjørne af Sct. Mogensgade og Nytorvgyde, en smuk Ejendom, der har meget gamle Kælderpartier, og som indtil 1927 bl. a. anvendtes til Kommunekontorer. Her boede Jeremias Nægler med sin Familie ogsaa efter at have taget sin Afsked.

Maaske er han senere flyttet til Helsingør, hvor han jo paa det Tidspunkt havde sin eneste Søn boende; i Sundstaden døde i hvert Fald Jeremias Næglers Hustru i 1799, og hun begravedes ligesom sin Mand, der døde i Bagsværd i 1804, paa Sct. Johannes Kirkegaard ved Sct. Olai Kirke. Her er Graven forlængst sløjftet, men Gravstenen over det gamle Officersægtepar har man af historiske Hensyn bevaret; den er flyttet ud paa den nye Kirkegaard, hvor den har sin Plads i en lille Beplantning umiddelbart til højre for Hovedindgangen. Stenens Indskrift er saa karakteristisk for Tiden, at den skal hidsættes her. Den lyder saaledes:

»Ungdom, Skjønhed, Rigdom, Høihed, forsvinde som Lynets Blink. Men kvindelig ægteskabelig Moderlig Nøysom Huuslig Dyd, De omlyse denne Grav og opreise et varigt Minde Fru Sophie Elisabeth Obrist-Lieutenantinde Nægler, Fød Bruns, I 76 aarig Ægte Felles og eneste Søns og Tvende Døttres Taknemmelige Barm. Hun fødtes i Kiøbenhavn 7. April 1733 og døde i Helsingør den 22. Junii 1799 I 66 Aars Alder.

Hende fulgte i Døden Den lige saa sjældne Ægtemand Obrist-Lieutenant Jeremias Nægler Fød i Bergen den 13. Oktober 1723 Død i Bagsværd den 20. April 1804 Udmærket Ved Kristelige, huuslige og Embedsdyder I Religions og Sædernes misligste Tiider.«

Ved Oberstløjtnant Jeremias Næglers Død fremkom i Adresse-avisen⁷ et Minde-Avertissement, mindst lige saa tidstypisk som Gravskriften. Ordlyden var følgende:

»I Jordens Gjemme hviler: Jeremias Nægler, Oberst Lieutenant af Infanteriet. Livets Engel rakte ham den 13. October 1723 til Tidens Uroe og Møie, Dødens Engel kaldte ham den 20. April 1804 til Evighedens Fred. Som Menneske og Kristen var han blid i Adfærd, mandig i Daad, Sædernes Reenhed, ædel Gavnelyst udmærkede hans Vandel, uhyklet Fromhed prydede hans Hierte. Derfor væde Barne Barns Børn hans Urne. Derfor sukke ædle Hierter ved hans Savn. Men Dydens Savn er Udødeligheds Hukommelse.«

Meget af det, der indeholdes baade i Gravskriften og dette Avertissement, er naturligvis stereotype Vendinger og Floskler, der brugtes ved alle slige Lejligheder, men tilbage bliver dog nok visse Realiteter, som siger et og andet om den gamle Oberstløjtnants Personlighed.

Jeremias Nægler overlevedes af sin eneste Søn, den nedenfor omtalte, senere Kaptajnvagtmester, Oberst *C. L. D. Nægler*, samt af to Døtre. Den ældste af disse, *Maria Christine* (døbt 21. Februar 1755 i Garnisons Kirke i Kbh., død 23. Januar 1827), ægtede i 1772 daværende Løjtnant, senere Kaptajn i Marinen *Peter Christian Schønning*, født 18. Maj 1732, død 7. August 1813, hvem i 1781 den lige saa sjældne som sørgelige Skæbne: at blive kaseret, overgik, som Følge af hans Kommandoføring i den ulykkelige Affære ved Saba 19. December 1780.⁸ Den yngste af Døtrene, *Christiane Barbara*, f. c. 1770, var ugift og boede ved Folketællingen 1801 hos Søsteren og Svogeren i Bagsværd; det var vel ogsaa under et Besøg her, at Oberstløjtnant Jeremias Nægler døde.

C. Løjtnant *Kay Detlev Nægler*, Oberstløjtnant Elias Næglers yngste Søn, fik en sørgelig Skæbne og blev, som allerede tidligere nævnt, i alleregentligste Forstand Familiens sorte Faar, hvad Faderen tog sin Død over uden dog at opleve hans sidste og alvorligste Meriter.

Sin Soldatertid begyndte Kay Detlev Nægler ligesom sine Brødre ved Faderens Regiment, 1. smaalenske nationale, i hvilket han som Sergent gjorde Tjeneste ved det af Elias Nægler kommanderede Kompagni. Fra 1754 er bevaret en Skrivelse fra Broderen, Jeremias Nægler, der paa hans Vegne beder om, at han maa blive udnævnt til Fændrik ved Grenaderkorpset, i hvilket han jo selv tjente som Løjtnant, et Andragende, der dog kun blev imødekommet for saa vidt som Kay Detlev Nægler forflyttedes til Hovedstaden, men til en af de andre københavnske Afdelinger, Falsterske geworbne Infanteriregiment, ved hvilket han den 11. September 1754 blev Fændrik; to Aar senere blev han Sekond-

løjtnant, idet han 8. December 1756 udnævntes til »virkelig«
Sekondløjtnant efter i et halvt Aars Tid at have været karakteriseret.

Men i København ramte Ulykken Kay Detlev Nægler, hans
Levned blev mere og mere vidtløftigt og udsvævende, og hans
Fremtid i Hæren var stærkt truet. Han fik tidligt paa Aaret 1758
en Dom »wegen seiner ausschweifenden und niederträchtigen Auf-
führung«, som han dog benaadedes for; hans anden Broder, Pre-
mierløjtnant Nægler i Trondhjem, siger i et Brev: »Efter min
ulykkelige Broder Key Detlef Nægler har mødt kongelig aller-
naadigst Benaadning for sine i Kiøbenhavn begangene Malver-
sations, og mand skulde have formodet, at han havde gaet i sig
selv og ændret sig — —.« Dette gik dog desværre ikke i Op-
fyldelse.

Paa en Rejse til Norge — antagelig har det været Meningen
at forsætte ham til en af Afdelingerne her — gik det atter Kay
Detlev Nægler skævt, og denne Gang var hans Forseelse slet og
ret Tyveri. Paa Vej fra Christiania til Trondhjem stjal han i et
Gæstgiverhus to Sølvbægre, og desuden stjal han 50 Rdl. fra Amts-
skriverens Fuldmægtig i Trondhjem, som han rejste sammen med.
For dette sidste Tyveri blev en Bonde, der havde transporteret
Fuldmægtigens Kuffert, arresteret og, hedder det »Bonden for at
bevise sin Uskyld og fralægge sig denne Skam og Skade, kommer
derved ald Næglers grove og for saa et ungt Menneske usalige
Malversations for Lyset.«

Oberst *Eppingen* i Trondhjem, der tog sig af Sagen, siger, at
Nægler overfor ham har tilstaaet sine Tyverier, og han blev der-
efter indsat i Fængslerne paa Munkholmen. Hans Broder, Løjt-
nanten i Trondhjem, der stiller sig tvivlende overfor Beskyldning-
en, beder gennem Oberst Eppingen om, at »denne hans ulykke-
lige Broder maatte bortsendes enten til Ost- eller Westindien (som
menig Soldat), hvorved Familiens reputation kunde conserveres,
thi hans Venner frygter og er alle bange, at hand skulde komme
under Justitiens Hender.« Og denne Bøn gav Oberst Eppingen i
Indberetningen til Over-Krigssekretæren sin Anbefaling, idet han
henstillede, at man undgik Forhør og Krigsret af Hensyn til hans
»brave og gamle Fader, Obrist Lieutenant Nægler«.

Men inden man naaede saa vidt som til at ordne Kay Detlev
Næglers Deportation til en af Kolonierne under fjerne Himmel-
strøg, skete det ganske uventede, at det lykkedes ham at flygte
fra Munkholmen. Hvorledes dette kan være gaet til, ved man
ikke, kun vides, at Nægler er undvejet i Selskab med en Slave
(Tugthusfange), *Hans Riber*, og ingen af dem lykkedes det senere
at faa fat paa. For deres Vogtere blev deres Flugt en ubehagelig
Sag, og en af dem, Fændrik *I. L. Europpidan*, blev der rejst Til-
tale imod; han maatte Aaret efter forlade Hæren. Om Kay Det-

lev Næglers senere Skæbne er intet overleveret, men umuligt er det vel ikke, at han er naaet ud af Riget og maaske senere gaaet i fremmed Krigstjeneste.

3. Slægtled.

A. Kaptajn Joh. Didr. Næglers Søn med Maria Ellebracht.

Kaptajn Joh. Didr. Næglers og Maria Ellebrachts Søn, Stabsmajor *Elias Nægler*, fødtes i Tingvold Præstegæld i Norge 23. November 1764 og kom 14 Aar gammel paa Landkadetakademiet. Han var en Tid ude af Tjenesten paa Grund af Svagelighed, men kom ind igen og tjente først (fra 1786) som Fændrik ved 3. trondhjemske nationale Infanteriregiment; senere kom han til 2. trondhjemske nationale Infanteriregiment, hvis gagnatske Kompagni han i 1802, ved sin Udnævnelse til Kaptajn, blev Chef for. Fra 1810 var han Stabsmajor, senere Oberstløjtnant og Bataillonskommandør. Han var Ridder af Dannebrog; ved Adskillelsen i 1814 forblev han i den norske Hærs Tjeneste og døde 31. December 1828 i Trondhjem. 29. Juli 1794 havde han i Sletten Kirke paa Hitteren ægtet Jomfru *Marthe Johanne Riber*, f. 1770, der døde i Trondhjem 30. Januar 1851.

B. Oberstløjtnant Jeremias Næglers Søn med Sophie Elisabeth Bruun.

Oberst *Carl Ludvig Didrik v. Nægler*, Kronborgs mangeaarige Kaptajnvagtmester og Slotsforvalter, var født i København 1766 (døbt i Garnisons S. (d. M.) 17. April 1766) som Søn af ovennævnte Oberstløjtnant Jeremias Nægler og Hustru, født Bruun, og han døde i Helsingør 27. Februar 1844. 14. December 1792 ægtede han paa Kronborg *Hélene Marie d'Aubert*, født i København 28. August 1772, død i Helsingør 23. Februar 1832, Datter af Kommandant paa Kronborg, Generalmajor *F. J. X. d'Aubert* (1727—93) og Hustru *Juliane*, f. *Bang* (1748—1834).

Carl Ludvig Didrik Nægler kom som Dreng i Militærtjenesten, idet han 7. April 1774 blev Landkadet; efter endt Uddannelse forlod han Landkadetakademiet som Jagtjunker 31. December 1784. Et Par Maaneder senere, 1. Marts 1785, udnævntes han til Sekondløjtnant og sattes til Tjeneste ved Jægerkorpset Sjælland i Helsingør, den nuværende 18. Bataillon, og deltog med denne Afdeling bl. a. i den udstrakte Vagttjeneste under Fjendtlighederne med England 1788. 24. April 1789 blev han forfremmet til Premierløjtnant, men paa »havende Gage«, hvilket vil sige, at hans Løn ikke steg ved Avancementet.

Han skulde fremdeles gøre Tjeneste ved Jægerkorpset i Helsingør, og i denne By lærte han sin senere Hustru, den adelige

Frøken Helene Marie d'Aubert, at kende. Hun var Datter af den daværende Kommandant paa Kronborg Slot og Fæstning, Generalmajor F. J. X. d'Aubert, en fremragende og interessant Personlighed.⁹ Han foranledigede, at hans Svigersøn fik et fint Avancement, idet han skaffede Nægler Posten som Kaptajnvagtmester paa Kronborg Slot, og han fik tilmed forbundet den med Hvervet som Slotsforvalter; der fulgte forskellige yderligere Fordele med, som Forgængerne ikke havde haft.

Nægler overtog Embedet, der var en Slags Stabschefs-Post hos Kommandanten, den 31. August 1792, og kunde nu tænke paa at holde Bryllup med Helene d'Aubert. Det stod i Generalens Hjem paa Kronborg den 14. December 1792. De nygifte kom til at bebo Slotsforvalterboligen, der ligesom Kommandantens Lejlighed var indrettet i Vestfløjen. Til Boligen hørte en Have i selve Fæstningsanlægget, som dog senere maatte afgives mod en Have ved Nordre »Place d'armes« i Udenværkerne (mod Grønnehave). I Ægteskabet med Helene Marie d'Aubert fødtes to Børn, *Jeremias Frantz Christian v. Nægler*, f. 2. Oktober 1793 (senere Kaptajn i Art., se nedenfor), og *Juliane Sophie Emilie*, døbt 4. November 1796. Begge disse Børn døbt i Kronborg Slotskirke, der dengang endnu ikke, som det senere blev Tilfældet, var taget i Anvendelse som Munderingskammer og Fægtesal for Slottets Garnison. Blandt Fadderne, udover den nærmeste Familie, kan nævnes: Generalmajor *v. Waldau*, Kmhr. *v. Gottberg*, Kmhr. *v. Hauch*, Kaptajn *v. Berner*, Generalkonsul *Fenwick*, Konsul *Lilliendahl*, Kommandant, Oberst *Stricker*, Konsulerne *van Aller* og *Thalbitzer* og Raadmand *Estrup*.

Om de Forhold, hvorunder Nægler virkede paa Fæstningen, vides iøvrigt, at de, i hvert Fald de første Aar, ikke var særlig lette paa Grund af den temmelig daarlige Disciplin i Slottets Garnison og Vanskeligheder ved Slaveriet (Fængslerne for den Tids Tugthusfanger, Slaverne, hvoraf der fandtes en Del paa Kronborg). I 1799 overdroges der yderligere Nægler det Hverv at være øverste Tilsynsførende med Fyret, der ligesom nu var indrettet i Taarnet mellem nordre og østre Fløj. Hans Gage var ved Omordningen i 1816 400 Rdl. aarlig, hvortil kom Ret til 5½ Favnbøgebrænde fra de kongelige Skove i Nordsjælland samt fri Tjenestebolig. Til sin daglige Opvartning havde han Raadighed over 2 Oppassere, Soldater af Slottets Garnison.¹⁰

Næglers Virke var ikke udelukkende administrativt, hvilket vil fremgaa bl. a. af den Omstændighed, at han i en meget lang Aarrække havde det Hverv at kommandere den daglige Vagtparade, hvilket han først fritoges for saa sent, som da han i 1826 forfremmedes til Oberst. Ogsaa det øverste Tilsyn med Portens Aabning og Lukning paahvilede Nægler — selve Arbejdet hermed udførtes

naturligvis af Soldater, kommanderet af Underofficerer — men man gav ham ret hurtigt en Løjtnant til Medhjælp ved denne Del af Tjenesten.

Næglers rent militære Løbebane faldt iøvrigt efter hans Ansættelse som Kaptajnvagtmester og Slotsforvalter saaledes: 28. Marts 1808 karakteriseredes han som Major, 25. Januar 1816 som Oberstløjtnant og 22. Maj 1826 som Oberst. Han vendte ikke paa noget Tidspunkt tilbage til egentlig Geledtjeneste, men vedblev at beklæde Kaptajnvagtmesterstillingen, til han den 16. Juli 1840 afskedigedes paa Grund af Alder; Aaret før, den 15. Maj 1839, var han blevet udnævnt til Ridder af Dannebrog.

Det var kun Stillingen som Kaptajnvagtmester, Nægler tog Afsked fra i 1840. I det kongelige Reskript af 16. Juli 1840, som meddelte ham Afskeed i Naade efter derom indgiven Ansøgning fra Capitainvagtmester-Tjenesten paa Cronborg, blev der tillige tillagt den Entledigede, »paa Grund af hans over 50-aarige, troe Tjeneste, en aarlig Pension af 500 Rbd., ligesom det fremdeles er tilladt ham at vedblive sit Embede som Slotsforvalter paa Cronborg Slot«. Det synes, som om han har varetaget denne Funktion indtil sin Død i 1844; denne averteres af Sønnen, der benævner ham »Slotsforvalter og Fyrinspecteur ved Kronborg« — ogsaa Tilsynet med Fyret har han saaledes beholdt til sin Død.

Oberst Nægler skal have været en smuk, men temmelig lille Mand, og han gik almindeligt for at være meget ejendommelig. Saaledes havde han bl. a. en stærk Tilbøjelighed til at købe alt, hvad han saa, naar det blot var billigt, og han saaledes mente at kunne gøre en Forretning dermed. Han var en chevaleresk og charmerende Mand, og i hans yngre Aar var han og hans Hustru kendte Skikkelser i det helsingørske Selskabsliv; deres Bekendtskabskreds omfattede, som ogsaa Navnene paa deres Børns Faddere viser, baade Officerer og Medlemmer af det store internationale Handelsbourgeoisi, som paa denne Tid levede i Byen, og som deres Datter jo ogsaa senere færdedes i og giftede sig ind i.

I sine senere Aar ejede han den smukke, endnu eksisterende, men stærkt ombyggede Ejendom paa Hjørnet af Allégade i Helsingør, som han beboede, ogsaa før han i 1840 havde taget sin Afsked som Kaptajnvagtmester. Han var Enkemand i 12 Aar, idet hans Hustru allerede 23. Februar 1832 var afgaaet ved Døden efter i nogle Aar ikke at have boet sammen med ham, men hos sin Datter og Svigersøn, Konsul, Købmand *Theodor Herman Jutting*, der ogsaa boede i Helsingør, og i hvis Familiegravsted paa Helsingør Kirkegaard hun jordedes. Oberst Nægler selv døde 27. Februar 1844 og blev begravet i Familiegravstedet ved Sct. Olai Kirke; dette sløjfedes 20 Aar senere.

Fra Kaptajnvagtmester, Oberst Nægler nedstammer de Efterkommere af Slægten, der nu lever i Danmark. Paa Mandssiden uddøde Slægten herhjemme med hans Sønesøn, Hofchef, Kammerherre, Generalmajor M. B. Nægler (se nedenfor), der døde i 1890.

Kaptajnvagtmester, Oberst Næglers Datter *Sophie Emilie Juliane Nægler*, født 1796, blev i 1816 gift med den hollandske Købmand *Theodor Hermann Jutting*, f. 1786, der som ungt Menneske var kommet til Helsingør, hvor han til sin Død 1833 i Sundtoldens sidste gode Aar drev Storhandelsvirksomhed. Efter at være blevet Enke flyttede Emilie Jutting til Lübeck, bl. a. af Hensyn til Sønnen *Johan Carl Jutting*, f. 1818, d. 1883, der skulde paa Handelsskole der (han blev senere Bankdirektør i Sct. Petersborg, var gift med en dansk Dame *Dorothea (Thea)*, f. 1836, d. 1918, Datter af Admiral *J. L. Gottlieb*, og levede fra 1879 til sin Død paa sin Ejendom »Sommariva« ved Helsingør; dette Ægteskab var barnløst). Emilie Jutting, f. Nægler, kom ofte paa Besøg i Danmark, og her indgik hun paany, i 1852, Ægteskab med Kammerherre *George Alexander Berner*, f. 1793, d. 1883. Hun flyttede dog snart efter til Travemünde, hvor hun henlevede sine sidste Aar i sit Hus »Sanssouis«, og hvor hun døde 1864. Hendes Datter af første Ægteskab, *Augusta Jutting*, f. 1819, blev i 1837 gift med *Heinrich Behrens*, f. 1804, d. 1876, af den store Bonde- og Handelsslægt B. fra Fyrstendømmet Lübeck, Købmand, senere Jernbaredirektør i Lübeck og Ejer af Badeanstalten og Planteskolerne i Travemünde; hun døde 1853. I dette Ægteskab var adskillige Børn, af hvilke en Datter *Betsy (Elisabeth)*, f. 1840, d. 1919, blev gift med den danske Læge, senere Dekan i Sundhedskollegiet, Dr. med. *Julius Christian Lehmann*, f. 1836, d. 1901; hans Børn var Amtmand over Thisted Amt *Henrik Julius Lehmann*, f. 1869, d. 1925, *Augusta Lehmann*, f. 1873, g. m. Præsident for Vestre Landsret *Bendt Simonsen Friis*, f. 1862, d. 1934, og Generalkonsul, Grosserer *Paul Adolph Lehmann*, f. 1876.

4. Slægtled.

Kaptajnvagtmester, Oberst C. L. D. Næglers Søn i Ægteskabet med Helene Marie d'Aubert, *Jeremias Frants Christian Nægler*, var født 2. Oktober 1793 og blev ligesom sin Fader, Bedstefader og Oldefader Officer. Hans Karriere faldt i Artillerikorpsset, hvor han i 1809 blev Stykjunker og to Aar senere Premierløjtnant; i 1816 blev han Premierløjtnant og i 1828 Kaptajn (Stabskaptajn) og Batterikommandør. I 1846 tog han Afsked som Major. Han var gift første Gang 26. Oktober 1823 med *Melior Brown*, født 14. Oktober 1801, død 23. April 1826, Datter af engelsk Købmand i Helsingør *Nicholas Brown*, anden Gang med *Ernestine*

Massonier, der overlevede ham (død 29. Marts 1873). Nægler selv, der i 1846 afskedigedes som Major, døde efter flere Aars Sygdom den 6. December 1858.

5. Slægtled.

A. I Ægteskabet med Melior Brown havde Major F. C. Nægler to Sønner. Den ældste af dem, *Louis Nægler*, drog i sin Ungdom til Moskwa, hvor han kom paa Kontor hos en af sine Bekendte, Bankier *Zencker*. Han blev 1860 gift med en adelig Frøken fra Smolensk, *Catharina Pavolo Strykowsky*, Datter af en Officer. De havde tre Børn, *Lubano (Luba)*, f. 1861, *Alexander (Sascha)*, f. 1863 og *Katharina (Katja)*, f. 1865, der alle levede ugift i Moskwa, hvor den sidste af dem afgik ved Døden kort efter Revolutionen 1917. Louis Nægler døde nogle Aar efter Hustruen, den 14. Januar 1889.

B. J. F. C. Næglers yngste Søn med Melior Brown, *Melior Brown*, var født 8. April 1826 og fik Moderens Fornavn, antagelig fordi hans Fødsel kostede hende Livet. Ogsaa han blev Officer og kom i en ung Alder som Page til Hoffet. Han blev Landkadet allerede i 1835 og blev Sekondløjtnant i Fodfolket 1844; allerede to Aar senere kom han til Livgarden, som han derefter tilhørte. Hans militære Data ser saaledes ud: Premierløjtnant 1849, Kaptajn 1860, Oberst 1876. Afsked 1877, karakteriseret Generalmajor 1886. Nægler var med i begge de slesvigske Krige og deltog bl. a. med Hæder i Kampen ved Dybbøl 5. Juni 1848; i 1850 fik han Ridderkorset for i Slaget ved Isted med Indsigt og fortjenstfuld Ro at have ført sit Kompagni Skytter mod de fjendtlige Batterier, til han som saaret maatte føres bort. I November 1863 var han Chef for det Æresdetachment af Garden, der ombord i Kongeskibet »Slesvig« ledsagede Kong Frederik den Syvendes Kiste hjem, ligesom det ogsaa var ham, der havde Kongevagten paa Glücksborg Slot i Kongens sidste Stund. I 1864 var han bl. a. med i Kampene paa Dybbøl. — Nægler, der hele sit Liv færdedes i de højeste Kredse, blev i 1874 Kammerherre og efter sin Afgang fra Hæren i 1877 Hofchef hos Kronprins Frederik og Kronprinsesse Louise; han beklædte denne Post, indtil han i 1889 paa Grund af en Hjertelidelse maatte tage sin Afsked. Nægler, der var ugift, dekoreredes den 8. April 1888 med Storkorset af Dannebrog og bar desuden syv fremmede Storkors foruden andre danske og udenlandske Ordensdekorationer; hans Storkors skjold viser det Nægleriske Vaaben (jfr. S. 165) og bærer Mottoet: Tenax propositi. Den 6. December 1890 døde han i sit Hjem i de engelske Huse i Ny Toldbodgade og begravedes i det Brown'ske Familiegravsted paa Helsingør Kirkegaard. I sit Testamente oprettede han forskellige Legater.

Kilder.

Ved Udarbejdelsen af denne Afhandling er benyttet de sædvanlige Kilder: Kirkebøger, Folketællinger o. s. v., men de er ikke citeret, saalidt som Oplysninger fremgaaende af Militæretatens indkomne Breve, refererede Sager o. l., der findes anført i Hirsch's kendte Samlinger vedrørende den dansk-norske Hærs Officerer (det kgl. Bibliotek) og Berliens Seddelkatalog (Hærens Arkiv); heller ikke Uddrag af Hielms Samlinger til den norske Militæretat (Statsarkivet, Oslo) eller Oplysninger stillet til Raadighed (1938) af den norske Generalstabs Afdeling for krigshistoriske Afdelinger, er særskilt anført.

N o t e r.

1) Ny Tidende, Januar 1720, S. 1. — 2) Se f. Eks. Norges Historie, fremstillet for det norske Folk, V, 1, 282. — 3) En Del Dokumenter vedrørende Hofdejord-Sagen findes i Krigskancelliets refererede Sager 5. 2. 1723/6. — 4) Vaupell: Den dansk-norske Hærs Historie, II, 66. — 5) Velvilligt meddelt af Chefen for Ordenskapitlets Sekretariat, Oberstløjtnant O. V. F. Laub. — 6) Rigsarkivets Seglsamling. — 7) Adr. Av. 10. 5. 1804. — 8) Se Topsøe-Jensen & Marquard: Danske Søofficerer. — 9) Se Dansk Biografisk Leksikon, Bd. I, S. 570. — 10) Arnholtz: Cronborg Slots og Fæstnings Historie, Helsingør 1836.